

Gürültü Sanatı

(fütürist manifesto, 1913)

Luigi Russolo
İngilizce çevirisi Robert Filliou
İngilizce'den Türkçe çevirisi Emrah İrzık

Gürültüler Sanatı **(L'arte dei Romori 'den çevrilmiştir)**

Sevgili Balilla Pratella

büyük fütürist müzisyen,

9 Mart 1913'te, dört bin “passé-ci”ye karşı Roma'nın Costanzi Salonundaki kanlı zaferimiz sırasında, güçlü bir orkestra tarafından sahnelenen senin Fütürist Müziğini savunmak için yumruk-sopa dövüşüyorduk ki, aniden, sezgileri kuvvetli zihnim sadece senin dehanın üretebileceği yeni bir sanat düşündü: Gürültülerin Sanatı; senin harikulade yeniliklerinin mantıksal sonucu. Antik zamanda, hayat sessizlikten ibaretti. Gürültü 19. yüzyılda makinenin gelişine kadar tam olarak doğmamıştı. Bugün gürültü insan hissiyatı üzerinde egemen durumda. Birkaç yüzyıl boyunca hayat sessizce, veya sesi kısılmış şekilde sürdü. En yüksek sesler ne yoğun, ne de uzun süreli veya çeşitliydi. Aslında, doğa normalde sessizdir; fırtınalar, kasırgalar, çığlar, çağlayanlar ve bazı istisnai topraksal hareketler hariç. İnsan, kamış deliği veya gerilmiş bir telden elde ettiği ilk sesler karşısında bu nedenle tamamen hayrete düşmüştü.

İlkel insanlar sese tanrısal bir kaynak atfettiler. Ses, dini saygıyla çevrelendi ve sonrasında ayinlerini yeni bir gizemle zenginleştiren rahiplere mahsus tutuldu. Sesin hayattan ayrı, farklı ve bağımsız bir şey olduğu fikri bu şekilde gelişti. Bunun sonucu müzik oldu; gerçekliğin üzerine yerleştirilen fantastik bir dünya, dokunulamaz ve kutsal bir dünya. Bu ruhbani atmosferin müziğin ilerlemesini yavaşlatacağı kaçınılmazdı, dolayısıyla diğer sanatlar hızla ilerledi ve müziği geçti. Müzik teorileri, sadece bazı konsonant aralıklarına izin veren Pisagor tarafından matematiksel bir şekilde belirlenen Yunanlar, müziğin alanını şimdiye dek kısıtladılar ve kendilerinin farkında olmadıkları armoniyi neredeyse imkansız hale getirdiler. Orta Çağlarda müzik gerçekten de dört notalı yarım oktavlık Yunan sistemi geliştirilerek ve değiştirilerek ilerledi. Ancak insanlar sesi sadece zaman içindeki yayılımı içinde dikkate almaya devam ettiler. Bu dar kavramsallaştırma o kadar kalıcı ki hala Flaman bestecilerin çok karmaşık polifonilerinde bulabiliyoruz. Akort henüz yoktu. Değişik parçaların gelişimi, bu parçaların birlikte üretebileceği akorda tabi kılınmamıştı. Bu parçaların kavramlaştırılması dikey değil, sadece yataydı. Değişik seslerin eşzamanlı birliği (bunların oluşturduğu bileşik, yani akort) ihtiyacı ve arayışı zamanla ortaya çıktı: asonant ortak akordu bazı rastgele disonantlar ile zenginleştirilmiş akortlar izledi ve sonunda çağdaş müziğin kalıcı ve karışık disonantları ile son buldu.

Müziksel sanat öncelikle sesin yumuşak ve berrak saflığını aradı. Sonra, değişik sesleri, kulağı nazik armonilerle okşamak niyetiyle kaynaştırdı. Bugünlerde müziksel sanat sesin en cırlak, garip ve disonant kaynaşmalarını hedefliyor. Böylece **gürültü-sese** yaklaşıyoruz. **Bu müzik devrimine paralel olarak, makinenin insan emeğine yardımı** artarak yaygınlaşıyor. Hem büyük şehirlerin gümbürtülü atmosferinde, hem de eskiden sessiz olan kırsalda, makineler bugün o kadar çok sayıda çeşitli gürültüler yaratıyor ki,

küçüklüğü ve monotonluğu ile saf ses herhangi bir duygu uyandırmayı başaramıyor.

Müzik, hissiyatımızı harekete geçirebilmek için daha karmaşık bir polifoni ve daha büyük bir enstrümental ton ve renk çeşitliliği arayışı haline geldi. En karmaşık disonant akortlar dizisini elde etmeye çalıştı ve böylece **Müziksel Gürültüye** zemin hazırladı.

Gürültü-sese doğru olan bu evrim ancak bugün mümkün. Bir onsekizinci yüzyıl insanının kulağı orkestralarımızın (ki müzisyen sayıları üç katı fazladır) ürettiği bazı akortların ahenksiz yoğunluğuna dayanamazdı. Oysa bizim kulaklarımız bundan zevk alıyor, çünkü her türlü gürültü zengini modern hayata uyum sağlamışlar. Fakat bizim kulaklarımız tatmin olmuşluktan uzak ve hep daha büyük akustik duyular talep ediyor. Müziksel sesin ise ton çeşitliliği ve kalitesi faza kısıtlı. En karmaşık orkestra değişik ses tonları içeren dört veya beş enstrüman kategorisine indirgenebilir: sürtmeli telli enstrümanlar, çimdiklemeli telli enstrümanlar, metalik üflemeli enstrümanlar, ahşap üflemeli enstrümanlar, ve perküsyon enstrümanları. Müzik, zamanı bu ufak dairede işaretliyor ve beyhude bir şekilde yeni bir ton çeşidi yaratmaya çalışıyor. **Saf seslerin bu kısıtlayıcı dairesinden ne pahasına olursa olsun çıkmalı ve gürültü-seslerin sonsuz çeşitliliğini fethetmeliyiz.**

Her ses, yenilikçi bestecilerin tüm çabalarına rağmen, içinde dinleyeni sıkıntıya sevk eden, önceden bilinen ve içi geçmiş duyulardan oluşan bir çekirdek taşır. Hepimiz büyük ustaların armonilerini beğendik ve onlardan zevk aldık. Yıllarca Beethoven ve Wagner kalplerimizi lezzetle titretti. Şimdi bunlardan bıktık. **İşte bu nedenle, örneğin epik veya pastoral senfonileri bir kez daha dinlemektense, trolleybüslerin, otomobillerin ve diğer araçların ve gürültülü kalabalıkların seslerinin kombinasyonlarını hayal etmekten sonsuz miktarda daha çok zevk alıyoruz.**

Modern bir orkestranın temsil ettiği muazzam enerji mobilizasyonunu, akustik sonuçların acınacak düzeyde olduğu sonucuna varmadan düşünmek neredeyse imkansız. Yirmi adamın, kemanların ağlamaklı miyavlamasını artırmak için köle gibi çalışmasından daha saçma bir şey var mı dünyada? Bu sade sözler bütün müzik manyaklarını sandalyelerinden sıçratacaktır. Böylece konser salonlarının uykulu atmosferi bir nebze hareketlenir. Bunlardan bir tanesini beraber ziyaret edelim mi? Bu anemik sesler hastanelerinden birinin içine girelim. Göreceksin ki ilk bardan tanıdıklıktan kaynaklanan can sıkıntısı damlıyor ve bir sonraki bardan damlayacak can sıkıntısına dair bir ön tat veriyor. Bu şekilde bardan bara gezip iki veya üç tür can sıkıntısı yudumlar ve hiçbir zaman vücut bulmayacak olan sıradışı duyuyu bekler dururuz. Bu sırada, duyuların monotonluğu ile; bininci kez deneyimlemekle sarhoş dinleyicilerin neredeyse Budistçe bir sabırla, zarif ve modaya uygun bir şekilde vecd ederek, aptalca ve dini bir şekilde kendinden geçmelerinden oluşan yürek parçalayıcı bir karışımın demlenmesine tanık oluruz. PUHAH! Çabuk çıkalım, çünkü sağa sola okkalı

tokatlar dağıtarak, kemanların ve piyanoların, fagotların ve sızlanan orgların üstüne basıp onları devirerek sonunda gerçek bir müzikal gerçeklik yaratmak için duyduğum yoğun arzuyu daha fazla bastıramayacağım. Dışarı çıkalım!

Bazıları gürültünün zorunlu olarak kulağa nahoş geleceği itirazında bulunacaktır. Bu itiraz beyhudedir ve hoş duyular veren tüm hassas sesleri sıralayarak çürütmeye niyetim yok. Seni gürültülerin şaşırtıcı çeşitliliğine ikna etmek için gök gürültüsü, rüzgar, çağlayanlar, nehirler, akıntılar, yapraklar, bir atın hızlıca uzaklaşması, at arabasının kaldırımında harekete geçişi ve zıplayışları, bir şehrin gece vakti heybetli beyaz nefes alışı, kediler ve evcil hayvanlar ile ve insan ağzının konuşmak veya şarkı söylemek dışında çıkarabileceği tüm gürültülerden bahsedeceğim.

Beraber büyük bir modern başkentinde, kulaklarımız gözlerimizden daha çok dikkat kesilmiş halde yürüeyim. Duyu zevklerimizi suyun lıkırdamaları, metalik boruların içindeki hava ve gaz sesi, bariz hayvani ruhlar ile nefes alan motorların gümbürtüleri ve takırtıları, pistonların iniş çıkışları, mekanik testerelerin tiz sesleri, raylarında zıplayan trolleybüslerin yüksek sesleri, kırbaç şakırtıları ve dalgalanan bayrak sesleri ile çeşitlendiririz. Süpermarketlerin kayan kapıları, kalabalıkların uğultusu, demiryolu istasyonlarının değişik kükremeleri, demir dökümhaneleri, tekstil atölyeleri, basımevleri, enerji santralleri ve metrolardan oluşan orkestramızı hayal ederek eğleniriz. Ve Modern Savaşın çok yeni seslerini de unutmamalıyız. Şair Marinetti, Ariadnople'in Bulgar siperlerinden yazdığı bir mektupta büyük bir muharebenin orkestrasını fütürist tarzıyla bana şu şekilde tasvir etti:

1 2 3 4 5 saniye top bataryaları sessizliği bir akorla boğazlıyor - **TAMTUM!**
Hemen ardından yankılar, yankılar, yankılar, tüm yankılar-çabuk! Al, un ufak et ve sonsuz mesafeye, cehenneme kadar yay. Merkezde, bu 50 kilometrekarelik basık **TAMTUMLARIN** merkezinde sıçra- 2 3 6 8 parçala-yumrukla-koçbaşı darbeleri- seri ateş bataryalar **Şiddet**, yırtıcılık, düzenlilik, sarkaç oyunu, ölümcüllük- bu sert bas ve belirgin ağırlık- yabancı çılgın adamları tarıyor- çok genç- çok öfkeli öfkeli öfkeli - muharebenin ajite altoları Gazap ızdırap soluksuz kulaklar Kulaklarım genzimi açıyor! Dikkat! Bu neşe sizindir ey halkım algılamak için gör kulak koku içmek herşey herşey herşey taratatatata makineli tüfekler bağıyor bin ısırık ve tokat altında kıvranıyor traaktraak sopalamalar kırbaçlar pic pac **POMTOM** hokkabaz palyaçolar gibi sıçırıyor 200 metre göğe silahlar ateşleniyor aşağıya hain kahkahalar bataklığı kahkahalar bufalolar savaş arabaları sokuyor atların sekişleri cephanedeki arabaları egzoz boruları uçaksavar ateşi zang çaak çaak piruetler patatraak sıçrayan sıvılar yeşiller kişnemeler i i i i i i tıngırtılar çeşnisi hareket halindeki üç bulgar taburu kırk-karak (yavaşça çift bar) Choumi Maritza o Karavavena subayların bağırışları birbirine çarpan bakır plakalar pam burada (hızlı) pam orada **BUM**-pam-pam-pam burda orda orda daha uzakta her yerde çok yüksek önüne bak lanet olsun kafana çaak harikulade!

alevler alevler alevler alevler alevler alevler alevler oradaki kaleden sürünerek ilerliyor Choukri Pacha 27 kaleye türkçe Almanca merhaba İbrahim diye emir veriyor Rudolf merhaba! merhaba! aktörler roller esen yankılar - kokular-saman-çamur-tezek donmuş ayaklarımı hissedemiyorum kesif koku çürüyen gonglar flütler klarnetler kavallar her yerde yukarıda aşağıda kuşlar ötüşüyor kutluluk gölge yeşillik cıpcip ip-zzip sürüler otlaklar dong-dong-dong-ding-bee Orkestra Deliler sürekli vuruyor orkestra profesörleri onlar eğilmiş dövülmüş oynuyor oynuyor oynuyor Muazzam düşkünler silmeye çok uzak iç minik gürültüler yeniden kusuyor onları hassas onların yankılarından dışarı ağızları dibine kadar açık 1 kilometre çapında yankı Enkazı bu uzanan ırmakların tiyatrosunda oturuyor köyler binek hayvanları ayakta dinleyicilerin içinde Maritza Tungia Rodopes 1. ve 2. hatlarını tanıyorlar kemeraltı zemin katı kutular 2000 şarapnel el işaretleri ile anlatım patlama **zang-tom** altın dolu beyaz mendiller tom - tom bulut galerisi 2000 el bombası yeri göğü inleyen alkış Çabuk çabuk öylesine bir heves saçları çekiyor çok siyah saçlar **ZANG-TOM-TOM** savaş gürültüleri orkestra bir sessizlik notası altına fırlatılmış açık göğün üzerine asılı esir altın balonlar ateşi kontrol ediyor.

Bu son derece çeşitli gürültüleri aranjman haline getirmek, harmonik ve ritmik olarak düzenlemek istiyoruz. Bu gürültülerin hareketlerini ve (tempo ve şiddet açısından) düzensiz aralıklı titreşimlerini yok etmek istediğimizden değil! Sadece egemen titreşimin derecesini veya perdesini düzeltmek istiyoruz çünkü gürültü diğer seslerden düzensizliği ve kararsız titreşimleri ile ayrılır (tempo ve şiddet açısından).

Her gürültünün bir perdesi, zaman zaman da tüm bu düzensiz titreşimlere toptan baskın çıkan bir akordu vardır. Bu baskın perdenin varlığı, bize bu gürültüleri aranjman haline getirmenin teknik imkanını sunuyor, yani bir gürültüye ona karakterini veren ve diğerlerinden ayıran tınıyı kaybetmeden belli bir perde çeşitliliği vermemizi sağlıyor. Bir döngü hareketi ile elde edilen gürültüler, hareketin hızlanıp yavaşlamasına bağlı olarak bize komple bir yükselen veya alçalan ölçü verebilir.

Gürültü yaşamımızın her ifadesine eşlik ediyor. Biz gürültüye aşinayız. Gürültünün bizi tekrar canlandırma gücü var. Öte yandan, ses yaşama yabancı, hep müzikal, arada sırada karşılaştığımız bir unsur ve harici bir şey olarak kulaklarımıza etkisi fazlasıyla yakından tanıdığımız bir yüzün gözlerimize etkisinden öte değildir. Gürültü, yaşamın içinden karışık ve düzensiz bir şekilde fişkirir, hiç bir zaman bize tamamen açık hale gelmez ve bizim için içinde sayısız sürprizi barındırır. Eminiz ki tüm gürültüleri seçip koordine ederek insanları beklemedikleri bir şehvet ile zenginleştireceğiz.

Gürültünün karakteri bizi gaddarca tekrar canlandırmak olsa da, gürültüler sanatı sadece taklitsel bir yeniden üretim ile sınırlı kalmamalıdır. Gürültüler sanatı

esas duygusal gücünü ilham almış bir sanatçının gürültüleri birleştirmesinden doğan özel akustik hazdan alacak. Yakında mekanik olarak gerçekleştirmeye niyetli olduğumuz fütürist orkestra için kullanacağımız altı gürültü kategorisi şunlar:

1

kükremeler
gümbürtüler
dökülen su sesleri
araç sürme sesleri
körükler

2

ıslıklar
horlamalar
burun çekmeler

3

fısıltılar
mırıldanmalar
hışırtılar
homurdanmalar
hırıltılar
lıkırtılar

4

cırlak sesler
çatlamalar
vızıldamalar
tıngırtılar
sürtünmeler

5

perküsyon gürültüleri
metal, ahşap, deri, taş, kil vs. kullanarak

6

hayvan ve insan sesleri:
bağırışmalar, inlemeler, çığlıklar, kahkaha,
zangırdamalar, hıçkırıklar

Bu 6 kategoriye en karakteristik temel sesleri dahil ettik: diğerleri bunların kombinasyonlarından fazlası değil. Bir gürültünün ritmik hareketleri sonsuzdur. Sadece baskın bir perde değil, **baskın bir ritim** de var ve bu ritimlerin etrafında ikincil ritimler de aynı şekilde algılanılabilir halde.

Sonuçlar:

1- Müziksel seslerin alanını gittikçe daha çok genişletmeliyiz. Algılarımız bunu gerektiriyor. Hatta bütün dahi çağdaş bestecilerin en karmaşık ahenksizlikleri vurguladığı fark edilebilir. Saf sestten uzaklaşarak neredeyse gürültü-sese ulaşıyorlar. Bu ihtiyaç ve eğilim ancak müziksel seslerin yerine gürültülerin konulmasıyla tamamen gerçekleştirilebilir.

2- Orkestra enstrümanlarının kısıtlı tını çeşitliliğinin yerine özel mekanizmalardan elde edilen gürültülerin sonsuz çeşitliliğini koymalıyız.

3- Müzisyenin algısı, basit geleneksel ritimlerden kurtulduğunda gelişim ve yenilenmenin aracını bulacak. Bu kolay bir iş, çünkü her gürültü bize hem en çeşitli

ritimlerin birliğini hem de baskın olanını sunuyor.

4- Her gürültü düzensiz titreşimlerinin arasında baskın temel bir perdeye sahip. Bu, söz konusu sesi üretmek için enstrümanlar inşa ederken, geniş bir perde, yarı-perde ve çeyrek-perde çeşitliliğine sahip olmayı kolay kılacak. Bu perde çeşitliliği her gürültünün karakteristik tınısını elinden almayacak. Daha ziyade, aralığını genişletecek.

5- Bu enstrümanları imal etmek konusundaki teknik zorluklar derin değil. Belli bir gürültüyü üreten mekanik prensipi bulduğumuz anda perdesini akustik kanunlarına göre aralıklandırabileceğiz. Örneğin, enstrüman döngülü bir hareket kullanıyorsa, onu hızlandıracak veya yavaşlatacağız. Döngülü olmayan bir enstrüman söz konusu olduğunda ebatını büyütüp küçülteceğiz veya ses çıkartan parçalarının gerilimini değiştireceğiz.

6- Bu yeni orkestra en karmaşık ve en yeni sonik duyguları üretecek. Bunu yaşamı yeniden üreten taklit gürültüleri peş peşe sıralayarak değil, bu çeşitli seslerin fantastik birleşimleri ile yapacak. Bu sebeple, her enstrüman, perdeleri değiştirme imkanı veren büyük veya küçük bir rezonatör veya başka bir uzantı içermeli.

7- Gürültülerin çeşitliliği sonsuz. Bugünlerde kesinlikle gürültülerini birbirlerinden ayırabildiğimiz binden fazla makineye sahibiz. Makinelerin sonsuz çoğaltılması ile **bir gün on, yirmi veya otuz bin değişik gürültüyü ayırt edebileceğiz. Bu gürültüleri taklit etmek zorunda olmak yerine, artistik fantezimize göre birleştireceğiz.**

8- Tüm gerçekten yetenekli ve cesur genç müzisyenleri bütün gürültüleri analiz edip onları oluşturan değişik ritimleri, ana ve ikincil perdelerini anlamaya davet ediyoruz. Bu gürültü seslerini başka seslerle karşılaştırdıklarında gürültü seslerinin diğerlerinden nasıl daha çeşitli olduğunu fark edecekler. Bu şekilde gürültülere dair anlayış, zevk ve tutku gelişecek. Genişlemiş algımız fütürist gözleri hali hazırda kazanmış olduğu gibi fütürist kulakları da kazanacak. Birkaç yıl içinde endüstriyel şehirlerimiz beceriyle akort edilecek ve böylece her fabrika sarhoş edici bir gürültüler orkestrasına dönüşecek.

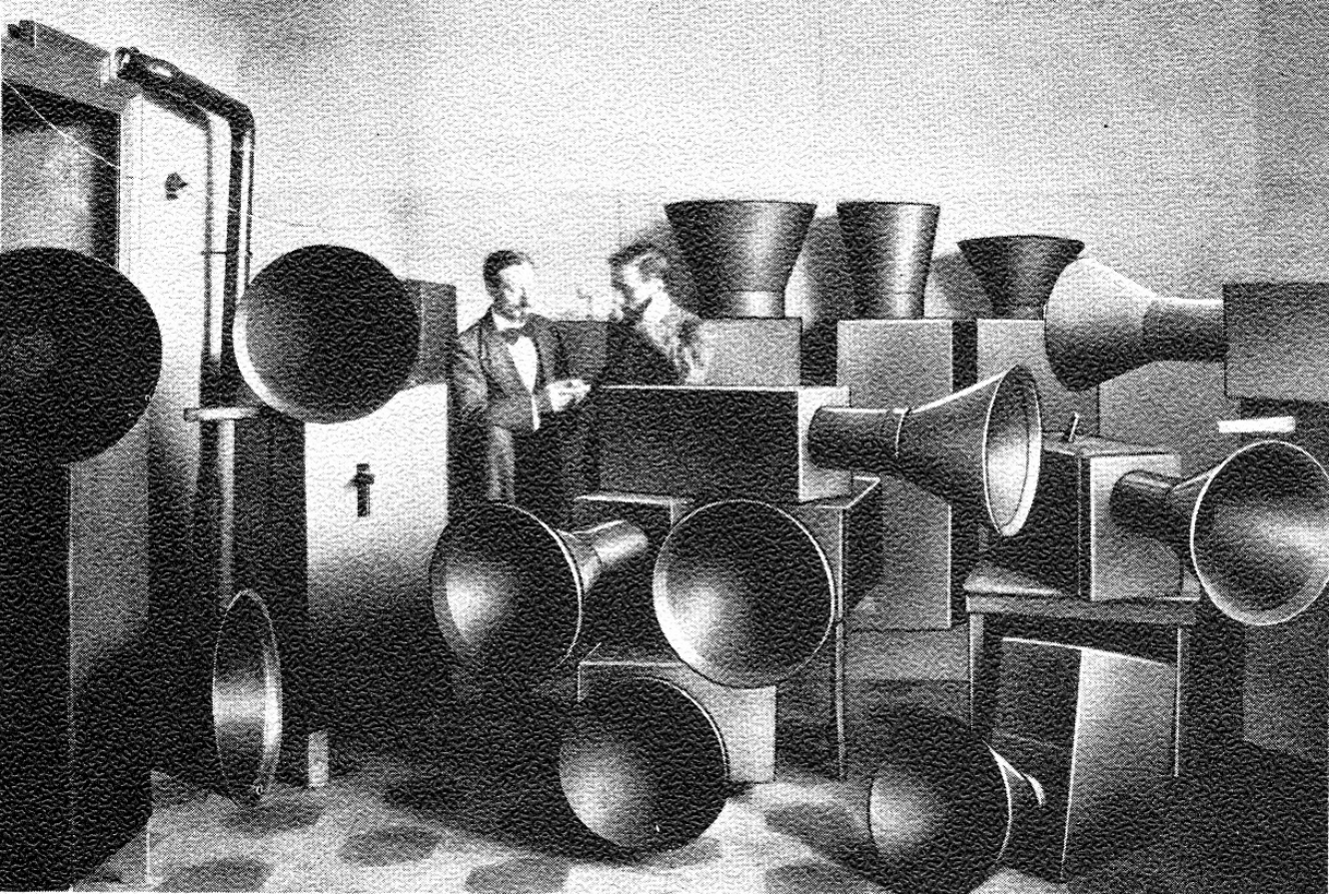
Sevgili Pratella'm, senin fütürist dehana bu yeni fikirleri arz ediyorum ve seni benimle bunları tartışmaya davet ediyorum. Ben bir müzisyen değilim, dolayısıyla akustik tercihlerim veya savunacak eserlerim yok. Ben derinden sevdiğim bir sanata herşeyi yenileme irademi yansıtan fütürist bir ressamım. Bu nedenle, en cesur profesyonel müzisyenden daha cesur şekilde, görünürdeki beceriksizliğime takılmaksızın, küstahlığın her imtiyazı ve imkanı sunduğunu bilerek, Gürültü Sanatı yoluyla müziğin renovasyonunu düşünüp ortaya koydum.

Luigi Russolo
Ressam
Milano, 11 Mart, 1913.

Fütürist hareketin yönü: Corso Venezia, 61, Milano.

Luigi Russolo, 1913'te mekanik orkestrası ile.

Fütürist Gürültü Enstrümanlarının İlk Konseri

2 Haziran 1913'te Modena'da, Gürültü Sanatı'nın yaratıcısı fütürist ressam Russolo, Storchi Tiyatro'sunu dolduran 2000 kişi önünde ilk defa ressam Ugo Piatti ile işbirliği içinde icat edip inşa ettiği değişik gürültü enstrümanlarını izah etti ve gösterime sundu.

Sonrasında, fütürist besteci Pratella ve şair Marinetti bu hayret uyandırıcı icatların savunmasını “passé-istler”lerin hoyratça tacizi ve hakaretleri karşısında şiddetli ve çatışmalı bir tartışmada savundu.

Bu hatırlanmaya değer geceden hemen sonra fütürist ressam Russolo işine döndü ve gürültü enstrümanlarını mükemmelleştirerek sonunda 11 Ağustos gecesi Milano'nun Kızıl Ev'indeki ilk gürültü konserinde icra edilen ilk dört Gürültü Ağını yarattı. Büyük holde fütürist grubun liderleri ve birkaç önemli İtalyan gazeteci bu garip orkestranın etrafında toplanmıştı. Şu başlıklara sahip dört farklı gürültü ağını şevkli alkışlar ve çığlıklarla karşıladılar:

Bir Başkentin Uyanışı Otomobiller ve Uçakların Buluşması Casino Terrasse'da Yemek Vakti Vahada Çatışma

Russolo, 15 gürültü enstrümanından oluşan orkestrayı kendisi yönetiyordu:

3 vızıldayıcı	2 hıkırdayıcı
2 patlayıcı	1 parçalayıcı
1 gümbürdeyici	1 cırlayıcı
3 ıslıklayıcı	1 burun çekici
2 hışırdayıcı	

Performansı gerçekleştirenlerin biraz tecrübesiz olmasına rağmen, az sayıdaki acele prova sayesinde orkestra neredeyse mükemmeldi ve Russolo'nun elde ettiği gerçekten ürkütücü performans tüm dinleyenler için yeni bir sonik şehveti ortaya koydu.

Dört gürültü ağı etrafımızdaki yaşamın empresyonistik yeniden üretimlerinden ibaret değildi. Onlar hareketli gürültü sentezleriydi. Perdelerin zekice çeşitlendirilmesi yoluyla gürültüler taklitsel ve tesadüfi episodik özelliklerini yitiriyor ve soyut sanat unsurlarına dönüşüyordu.

Patlayıcılar, ıslıklayıcılar ve hıkırdayıcıların birleşik harmonize perdelerini dinlerken kimsenin aklına otomobiller, lokomotifler veya akan sular gelmedi. Deneyimlenen şey, kesinlikle öngörülemeyen ve kendisinden başka hiçbirşeye benzemeyen fütürist sanatın yoğun duygusuydu.